

ПОВЕДЕНИЕТО НА ТУРЦИЯ В КОНТЕКСТА НА ПОСЛЕДНИЯ ИЗРАЕЛО-ПАЛЕСТИНСКИ КОНФЛИКТ

Николай Гергинов¹

Резюме: Статията разглежда възникването на един от най-дълготрайните въоръжени конфликти и използването му като средство за повишаване на политическото влияние. В последните месеци Израело-палестинският сблъсък се превърна в катализатор на турската политика в региона на Близкия изток и бива активно използван за реализирането на стратегическите цели на

Турция. Конкретните действия, с които Анкара се опитва да постигне намеренията си, не са по вкуса на някои мюсюлмански държави, което прави геополитическото издигане на Турция трудно постижимо.

Ключови думи: геополитика, Близък изток, Израел, Израело-палестински конфликт, Турция.

Увод

В ранните часове на първата събота на месец октомври 2023 г. светът се събуди от оглушителния шум на поредното офанзивно нападение. Този път обаче възпроизведените изстрели не дойдоха от равнините на Донбаския басейн нито от улиците на някой латиноамерикански град, превърнал се в заложник на поредната акция срещу наркокартелите. Интензивната стрелба не започна дори от земите на Нубийската пустиня в Судан, а ракетните залпове този път не прозвучаха от военните бази в Северна Корея. На 7 октомври 2023 г. Ислямското движение за съпротива (Хамас) предприе изненадваща атака срещу Израел, предвождана от изстрелването на над три хиляди ракети. На следващия ден в отговор на палестинското нападение министър-председателят на Израел обяви стартирането на операция „Железен меч“ и приведе еврейската държава в състояние на война. Така започна поредният епизод от най-дълготрайния конфликт в Близкия изток – Израело-палестинския. Подобно на отминалите сблъсъци между араби и евреи настоящото противопоставяне получи не само широк отзвук, но и подтикна някои мюсюлмански държави едновременно да изострят позициите си спрямо Израел и да видят в най-новия сблъсък възможност за засилване на своето влияние в региона на Близкия изток. Настоящият текст е разделен на три основни тематични части, всяка от които е съсредоточена върху ключови за цялостната теоретическа конструкция и смисловата завършеност на темата. На вниманието на читателя ще бъдат представени историческите причини за формирането на Израело-палестинския

¹ Докторант в Академията на Министерството на вътрешните работи, ел. поща: nkgerginov@gmail.com

конфликт от края на XIX до началото на XXI век. Важно място ще заеме позицията и отношението на Република Турция към разгорелия се отново сблъсък между араби и евреи, а връхната точка в този текст ще бъде поставена от опитите, които Анкара предприема за повишаване на своето влияние в региона, и доколко те са успешни.

1. Хронология на конфликта, или как се стигна до 7 октомври 2023 г.?

През последните десетилетия множество политици и дипломати от различни държави издигат мира в Близкия изток като основна цел в своята работа, но дългогодишните им усилия така и не се увенчават с желания резултат. Една от причините за неуспеха, вероятно, е опитът за принизяване на Израело-арабското противопоставяне до нивото на междуседска свада за подялба на дворно място. Израело-палестинският конфликт не е комшийски спор, който може да бъде разрешен категорично и еднозначно от трето лице (някакъв вид арбитър), прекарвайки линия по средата на спорното място и обявявайки казуса за приключен. Основните причини за конфликта са главно от религиозно-идеологически характер, чийто генезис някои историци могат да открият не от векове, а хилядолетия назад във времето. Тук идва въпросът защо е нужно да проследим исторически това противопоставяне? Защо е нужно да се върнем назад във времето? Вярвам, че отговорът на този въпрос се съдържа в латинската сентенция, че историята е учителка на живота (*Historia magistra vitae*). Историческите познания са изключително важни и трябва да бъдат постоянен спътник за експерти и анализатори, не само в сектор сигурност, но и във всички останали направления, за да е възможно изграждането на адекватни оценки и правилни прогнози не само за развиващите се днес кризи и конфликти, но и за тези в бъдеще.

Връщайки се към Израело-палестинския конфликт и споменатата нужда от историческо познание, генезисът на противоборството между араби и евреи може да се отнесе в годините преди Христа², че дори и в библейските текстове³. Това не е случайно, защото сблъсъкът в „Обетованата земя“ не се води просто за пустинните територии на източното Средиземноморие – това е сблъсък на религии, сблъсък на ценности и сблъсък на визии за бъдещето. В края на XIX век Теодор Херцел развива идеята за обособяването на отделна еврейска държава в земите на Палестина в едноименната си книга.

*Палестина е незабравимий ни исторически наши край. Самото това име би било един силен сборен позив за народа ни. Ако Негово Величество Султанът би дал Палестина, можели бихме в замяна на това, да се задоволим за пълното уреждане на финансите на Турция... За свещените места на християнството би могло да се намери една международно-правна форма за екстериториизиране.*⁴

Така роденият в Австро-Унгария писател поставя основите на ционисткото движение, което в следващите години ще се бори за обединението на еврейския народ в неговата историческа родина – Обетованата земя. Но евреите не са единствените, предявяващи претенции към тази територия. С непрекъснатото си пребиваване, наличието на политическа

² По време на Вавилонското робство от 597 г. пр. Хр. евреите заявяват желанието си за възвръщане на правото им да управляват Палестина

³ Битие 12:4-7

⁴ Херцел, Т. (1896) Еврейската държава, София: печатница „Либералний клуб“, с.36-37

култура (векове преди появата на исляма)⁵ и демографското превъзходство арабите отхвърлят представата, че библейските текстове могат да бъдат основание за съществуването на еврейска държава, което потвърждава тезата, че това не е обикновен териториален спор. Следват години на войни, гонения и миграция, белязали земите на днешна Палестина и Израел. В по-ново време ключова се оказва развързката на Първата световна война и по-точно споразуменията „Сайкс–Пико“ от 1916 г., предвиждащи подялбата на Близкия изток между Франция и Великобритания. Според тях Франция получава Ливан и Северна Сирия, а Великобритания – Месопотамия и останалата част от Сирия. Съгласно споразуменията Палестина трябва да остане под международно управление. Две години по-късно изходът от войната е решен. Централните сили начело с Германия са капитулирали, а оттам пътят на амбициите и ревизионизма на новите победители от Антантата е открит. Новият световен мир бива вмъкнат в рамката на Версайската мирна система от договори, която не само че разделя Европа, но и подклажда конфликти в различни части както на европейския континент, така и в Близкия изток.⁶ След края на Първата световна война надеждите на арабите за самостоятелна държава са попарени, а моментът на оттеглянето на Османската империя от Близкия изток и замяната ѝ с френски и английски управници се превръща в основна причина за арабското недоволство. Евреите от своя страна също нямат поводи за радост. Въпреки опитите за обособяване на общ еврейски дом в Палестина, който не трябва да става за сметка на живеещото там население⁷, антиеврейските настроения се засилват. Връх на антисемитизма се достига с идването на Адолф Хитлер на власт в Европа. През 1933 г. Националсоциалистическата немска работническа партия печели изборите в Германия и не след дълго нейният лидер Адолф Хитлер става канцлер на Германия. Следват няколко години на гонения на евреите не само от земите на Третия Райх, но и в окупираните от него територии както и в държавите, които са негови съюзници. Тези действия акумулират еврейската имиграция, което пък от своя страна поражда напрежение у арабите. Това положение се запазва до края на Втората световна война, когато ситуацията в Близкия изток, поради нелегалната еврейска миграция, се изостря до краен предел. Тогава Великобритания (която държи мандата за управление) заявява, че е неспособна да реши този проблем и прехвърля решението за бъдещето на Палестина на новосъздадената Организация на обединените нации. От своя страна ООН предлага разделянето на територията на Палестина, обособяването на еврейска държава и поставянето на град Йерусалим под международен надзор.⁸ Но още щом става известно решението на Генералната асамблея на ООН в Палестина започват сблъсъци между евреи и араби. Тези сблъсъци прерастват във война, в която страните от Арабската лига (Египет, Йордания, Сирия, Ливан и Ирак) ще се противопоставят на новосформираната държава Израел. Тази война ще остане в анализите на историята като войната за независимост, а резултатът от военните кампании през 1948–1949 г. ще е превземане на 6,7 хил. кв. км. от територията на Палестина, която по решение на ООН е предназначена за обособяване на арабска държава, и изселване на стотици хиляди араби, които намират убежище в други държави от Арабския полуостров.⁹

Всяка следваща война между арабските държави и Израел не само не води до разрешаване, но и предизвиква нови и изостря вече съществуващи проблеми в Близкия изток.

⁵ Евстатиєв, С. (2012) Религия и политика в арабския свят. Ислямът в обществото. София: Изток-Запад, с. 102-105

⁶ Тушар, П., Буске, К., Кабанел, П., Льофевр, М. (2005) Век на крайности. Париж, с. 156

⁷ Pappe, I. (2006) A History of Modern Palestine. Cambridge University Press, p. 67

⁸ Choueiri, Y. (2005). A Companion to the History of the Middle East. Blackwell Publishing, p. 281

⁹ Pappe, I. (2006) A History of Modern Palestine. Cambridge University Press, p. 122-140

Пример за това може да послужи войната от 1956 г., когато Израел се възползва от кризата¹⁰ около национализирането на Суецкия канал и осъществява т.нар. Синайска кампания. На 29 октомври 1956 г. Въоръжените сили на Израел навлизат в египетска територия и за около десет дни завладяват Синайския полуостров, достигайки източния бряг на Суецкия канал. Тази военна операция не води до териториални промени, но военностратегическата инициатива се прехвърля в Израел.

През следващите години напрежението в района бавно расте, достигайки връхната си точка през лятото на 1967 г., когато избухва третата по ред война между араби и евреи. Войната започва рано сутринта на 5 юни, когато израелската авиация нанася изненадващи удари по военни бази в Египет. Въздушната атака е подсилена с нахлуването на три танкови дивизии в Синайския полуостров, което слага началото на операция „Мокед“. За три дни израелските Въоръжени сили осъществяват широкомащабно нахлуване в Синай, последвано от превземането на Йерусалим и Витлеем. До края на войната Израел организира нахлуване в Голанските възвишения и превзема Кунейтра.¹¹ За по-малко от седмица израелските отбранителни сили се справят с обединените арабски армии на няколко фронта. Този военен конфликт остава в историята като „Шестдневната война“, защото се оказва най-краткотраен. Но това не е най-важната му характеристика. В резултат на войната Израел завладява Синайския полуостров, Западния бряг, Ивицата Газа, Източен Йерусалим и Голанските възвишения. Тези териториални придобивки създават една своеобразна буферна зона, която не само гарантира сигурността на Израел, но и служи като плацдарм за бъдещи нападения. „Шестдневната война“ успява да промени изцяло баланса на силите, като превръща Тел Авив в регионална сила и срива надеждите на арабския свят, че Израел ще бъде унищожен.

Победените арабски държави трудно прегръщат загубата от мълниеносната война и шест години по-късно Сирия и Египет атакуват завзетите от Израел позиции по време на еврейския празник Йом Кипур. Продължилата около три седмици война, макар и спечелена от Израел, не води до териториални промени в Близкия изток, не предизвиква геополитически сътресения, но провокира интерес от българска страна. Любопитен факт е, че по време на четвъртата войната между евреи и араби през 1973 г. България се превръща в една от страните-износители на оръжие за арабските въоръжени сили. След смъртта на египетския президент Гамал Абдел Насър възниква криза¹² в съветско-египетските отношения, която оказва влияние в София, където новото египетско правителство е определено като прозападно. Очакванията на България са, че правителството на Садат ще се опита да обърне страната в западна посока, което от своя страна изисква засилване на българското съ-

¹⁰ След въстпването си в длъжност като втори президент на Египет Гамал Абдел Насър обявява мащабни икономически реформи, една от които предвижда построяването на язовир край град Асуан. Язовирът е трябвало да се използва за напояване на земите и за произвеждането електроенергия. Но сумата за неговото построяване се оказала непосилна за Египет. Тогава правителството на Насър се обръща към Великобритания и САЩ с молба за финансова помощ. Но сключените по-рано договори за закупуване на оръжие между Египет и СССР принудили Лондон и Вашингтон да откажат да спонсорира построяването на язовира. Отказът на двете Велики сили мотивира президента Насър да пристъпи към национализирането на Суецкия канал.

¹¹ полк. Иванов, Г. (2020) Анализ на Шестдневната Арабо-израелска война. *Списание „Национална сигурност“*, №4, с.9-11 [онлайн] [Посетен на 23.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://nacionalna-sigurnost.bg/broi-4/>

¹² Новият египетски президент Ануар Садат издава решение за експулсиране от страната на всички военни експерти и съветници от СССР, а съветските военни арсенали преминават под египетски контрол.

трудничеството с арабската република, за да се даде решителен отпор в това направление. Така през 1972 г. Тодор Живков, тогава председател на Държавния съвет на НРБ, посещава Египет и Сирия. Разговорите и впечатленията, които остават сред участниците в делегацията и у самия Живков ще залегнат в приетата след няколко месеца „Програма за по-нататъшно развитие на отношенията на НРБ с арабските страни“. Основен акцент в програмата се превръща активизирането на военното сътрудничество между Народна република България и арабските страни, а като основна цел се посочва преодоляването на последствията от „израелската агресия“. Така в средата на октомври 1973 г., в разгара на войната от Йом Кипур, българската държава организира въздушен и морски коридор за доставки на оръжие на арабските държави. Според поверителен доклад до Министерски съвет България доставя на арабските страни 3799 тона въоръжение, муниции и военно имущество на стойност над 20 милиона лева. Извън тази доставка на Сирия е изпратено въоръжение на стойност 5 милиона лева от държавния резерв.¹³ Въпреки липсата на териториални разпокъсвания по-ранната загубена война оказва силни психологически последици в арабския свят.

Въпреки всичко в края на 70-те години на XX век се пристъпва към първия по-сериозен опит за мир в Близкия изток. С посредничеството на САЩ през пролетта на 1979 г. е подписан мирен договор между Египет и Израел, съгласно който Тел Авив доброволно се изтегля от Синайския полуостров, а президентът на Египет Асуан Садат признава държавата Израел. Мирът е помрачен три години по-късно, когато след обстрел на северните територии на страната Израел стартира „Операция Мир в Галилея“. Тази военна операция освен противоречивите си цели провокира едно ужасно избиване на множество палестинци в бежанските лагери Сабра и Шатила от страна на християнските фалангистки милиции, които по това време са съюзници на Израел. Последват две интифади (през 1987 и през 2000 г.), които се превръщат в символ на палестинската цивилна борба. Противопоставянето на араби срещу евреи продължава и в годините непосредствено след падането на Желязната завеса.

След края на войната в Персийския залив (1991 г.) американската дипломатия насочва своите усилия към постигането на дълготраен мир в Близкия изток. След поредица от срещи през 1993 г. са подписани споразуменията от Осло между ООП¹⁴ и Израел. Лидерът на ООП Ясер Арафат и израелският министър-председател Ицхак Рабин се договарят Израел и ООП да признаят взаимното си съществуване плюс въвеждане на палестинско самоуправление в Ивицата Газа и Западния бряг.¹⁵

Споразуменията, за съжаление, не установяват траен мир в Близкия изток. Нападенията, обстрелите и нахлуванията продължават с пълна сила и от двете страни. Четирите поредни войни, двете интифади, мирните договори и споразумения се оказва, че не могат да предотвратят различията във възгледите на евреи и араби, което само потвърждава сложния характер на Израело-палестинския конфликт. Битката за „Обетованата земя“ продължава с пълна сила и този път сблъсъкът на двете визии за съществуване изглежда много по-труден за преодоляване. И докато евреите се позовават на свещените текстове за обещаната им земя, арабите правят всичко възможно в офанзивен и дефанзивен план, за да не допуснат превземане на свещените за тях земи. В този ред на мисли стигаме до 7 октомври 2023 г. – денят в който Хамас¹⁶ осъществи изненадваща многостранна атака срещу Израел. Проник-

¹³ Баев, Й. (2006) България и блискоизточният конфликт през годините на Студената война, мултимедийно СД-РОМ издание, ИК “96+”, София, с.19-22

¹⁴ Организацията за освобождение на Палестина е политическият представител на палестинските араби.

¹⁵ Choueiri, Y. (2005). A Companion to the History of the Middle East. Blachwell Publishing, p.476-478

¹⁶ Ислямско движение за съпротива, основано през 1987 г., борещо се за унищожението на Израел.

налите в силно укрепената граница с Газа арабски бойци изненадаха израелските служби и сили за сигурност. Нападението на Хамас се случи на фона на много деликатна геополитическа ситуация – войната между Руската федерация и Украйна – която породиха съмнението, че именно Москва, посредством своя партньор Иран е инициирала и подпомогнала арабското нападение с цел отклоняване на вниманието от новия Източен фронт. Дали тази хипотеза е вярна? Най-вероятно скоро няма да разберем, но е ясно, че в момента сме свидетели на поредния епизод от сблъсък между евреи и араби, който този път се води в много усложнена международна обстановка и създава предпостави за увеличаване на влиянието на трети страни.

2. Позицията на Турция

Поредното разгаряне на израело-палестинския конфликт през есента на 2023 г. разтревожи държавите на Стария континент и особено тези на Балканския полуостров. Страните, които са разположени в Източната и особено Югоизточната част на Европа са и най-близко до горещите точки в Близкия изток и техните опасения от разрастване на конфликта и/или появата на вълни от мигранти не са безоснователни. И докато голям брой държави, водени от гореизложените подозрения, отправиха призови за спиране на огъня между араби и евреи и сядаше на масата за преговори република Турция избра индивидуален подход, който стъпи на традиционната мюсюлманска солидарност.

След нападението на Хамас на 7 октомври от Запад заваляха осъдителни декларации срещу действието на арабите с акцент върху правото на Израел да се защитава. Дори членовете на Европейския съвет конструираха позицията на Европейския съюз върху тази теза.¹⁷ Но край Босфора шум не се вдигна или поне не със същия патос и не в същата посока. Въпреки че е първата мюсюлманска държава признала¹⁸ Израел Турция се въздържа от осъждане на действията на Хамас, залагайки на медиаторски подход. Идеята за посредничество във възобновения конфликт се основаваше на добрите, към онзи момент, отношения между Израел и Турция. Но в годините назад връзките между тези две държави не винаги са били хрисими и внимателни. И последното десетилетие е показателно за това твърдение. Ако се върнем към не толкова далечната 2010 година, ще си спомним за т.нар. „Флотилия на свободата“.

В нощта на 30 срещу 31 май Военноморските сили на Израел задържат в международни води конвой от 6 кораба, чиято цел е да достави хуманитарна помощ до поставената под блокада Ивица Газа.¹⁹ Извършеното принудително спиране на хуманитарния конвой от еврейските военноморските фрегати и лодки с тежко въоръжени на тях командоси предизвикват гнева на Турция, тъй като част от корабите са плавали под турски флаг, а на борда на един от тях военните командоси откриват огън по разбунтувалите се пасажери и убиват 9 души. Кризата с Флотилията на свободата рефлектира силно върху израело-турските отношения. Анкара отзовава своя посланик, отменя предварително подготвените съвместни военни учения с Израел и свиква извънредно заседания на Съвета за сигурност на ООН.

¹⁷ Изявление на членовете на Европейския съвет относно положението в Близкия изток. *Европейски съвет* [онлайн], 26 септември 2024 г. [Прегледан на 26.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/ymbpt4ck>

¹⁸ През 1949 г. република Турция първа от всички мюсюлмански страни признава съществуването на държавата Израел.

¹⁹ Interim report on the Israeli attack on the Humanitarian Aid Convoy to Gaza on 31 May 2010. Turkish National Commission of Inquiry. Ankara, 2010

Последват месеци на напрежение, в които Турция иска извинение от Израел. Тел Авив категорично отказва, което от своя страна провокира Турция да изгони израелския посланик и голяма част от дипломатическия персонал от посолството в Анкара.²⁰ Така отношенията по оста Турция-Израел останаха замразени цели 11 години. Любопитно е да се отбележи, че въпреки хладните политически отношения търговията между двете държави така и не се прекъсна.

2022 г. се оказа повратна за Анкара и Тел Авив. След дълго обмисляне и подготовка на посещение в Турция пристига израелският президент Ицхак Херцог, след което последва възстановяване на взаимните дипломатически представителства на двете страни. Така след десетилетие на обтегнатост Израел и Турция възстановиха нормалния диалог помежду си и по всичко личеше, че възобновеното приятелство ще продължи да се надгражда. Но за пореден път стана ясно, че човек само предполага, а Бог разполага. В първите дни след нападението на Хамас Турция заложи на съдържаност, но поведението ѝ драстично се промени след сухопътното настъпление на Израел в Ивицата Газа. Стотиците разрушени сгради, множеството жертви и последвалата блокада по границите, съпътствана от атаки срещу хуманитарните конвои накараха Турция не само да осъди инвазията, но и да предприеме по-категорични действия срещу Израел.

3. Израело-палестинският конфликт като катализатор на турската политика в региона

Възобновяването на Израело-палестинския конфликт през 2023 г. провокира Анкара да актуализира амбициозните си цели в региона на Близкия изток. В последните месеци Турция се превърна в основния катализатор на антиизраелско говорене, с което цели да повиши максимално авторитета си в очите на останалата част от мюсюлманския свят. Рязката промяна в отношението на Анкара към Тел Авив (от приятелско до открито враждебно) е продиктувана от стратегическата цел Турция да се превърне в своеобразен лидер в мюсюлманския свят и най-ярък изразител на неговите интереси. В случая подновеният сблъсък бива използван като средство за постигане на тези цели.

В тази конфигурация Хамас не може да бъде подмината. С опитите си за посредничество между различните палестински лагери²¹ Ислямското движение за съпротива отдавна има политическата, и не само, подкрепа на Анкара. А през последните месеци турският президент Реджеп Ердоган се превърна в основен негов защитник, наричайки представителите на арабската организация „борци за свобода“.²²

И ако досега конкретизирахме целите, нека сега видим конкретните действия, с които Турция се опитва да постигне намеренията си.

За да укрепи позициите на своята държава, през последните 6 месеца турският президент Ердоган предприе серия от различни по естество и интензивност мерки. Чисто хронологически може да започнем от пролетта на тази година, когато Турция прекрати търгов-

²⁰ Turkey expels Israeli ambassador [онлайн]. [Прегледан на 27.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/yrf83b3d>

²¹ Турция и ислямистите: какво свързва Ердоган и Хамас [онлайн]. [Прегледан на 28.09. 2024 г.] Достъпен на: [Турция и ислямистите: какво свързва Ердоган и Хамас – DW – 22.04.2024](https://www.dw.com/en/turkey-and-islamists-what-links-erdogan-and-hamas/a-64111111)

²² Ердоган се среща с „Хамас“ в търсене на решение за Газа, а Абас упреква ветото на САЩ [онлайн]. [Прегледан на 28.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/25b5m48a>

ските си отношения с Израел²³. Позовавайки се на усложнената хуманитарна ситуация в Ивицата Газа, Анкара предприе тази първа икономическа мярка като санкция срещу Израел. Любопитното е, че при последната криза между Израел и Турция през 2010 г. Анкара не прекрати търговията с Тел Авив, дори напротив стокообменът се увеличаваше всяка година. Няколко дни по-късно Турция продължи своите активни действия като обяви, че възнамерява да се включи в международното дело за геноцид срещу Израел, заведено от Южна Африка в Международния съд. Министър-председателят на Турция Хакан Фидан аргументира решението на страната си с изявлението, че „Израел систематично убива хиляди невинни палестинци и прави цяла една жилищна зона необитаема, което е престъпление срещу човечеството, опит и проява на геноцид“.²⁴

В своя реч в разгара на лятото Ердоган разкритикува за пореден път действията на Израел в Ивицата Газа, но този път обяви, че Турция може да се намеси, посредством военна инвазия в Израел, за да помогне на палестинците.

*„Трябва да сме много силни, за да не може Израел да прави тези нелепи неща с Палестина. Точно както влязохме в Карабах, точно както влязохме в Либия, можем да направим подобно нещо и с тях“.*²⁵

В отговор израелският външен министър сравни думите на Ердоган със стъпките, които предприе бившия иракски президент Саддам Хюсеин. Следващият опит, който най-ясно показва намерението на Турция да лидира мюсюлманския свят е призивът на Ердоган за обединение на ислямския свят срещу Израел. Според турският президент мюсюлманските страни трябва да сформират съюз срещу „нарастващата заплаха от експанзионизъм“ на Израел.²⁶ Намеренията на Турция се потвърждават и от факта, че няколко дни след призива на Ердоган турска делегация взе участие в срещата на Арабската лига за първи път от 13 години.²⁷

Желанието на Турция да има ръководна роля в мюсюлманския свят не е от вчера. Ако оставим на страна османския период и се фокусираме в последните години, ще видим че теоретичните основи за увеличаване на турското влияние в региона се поставят в дисертацията на бившия външен министър д-р Ахмет Давутолглу.

„Турция е изправена пред необходимостта да изпълнява приоритетни тактически задачи в три важни области на геополитическа активност:

- 1. Близка териториална зона: Балкани–Близък изток–Кавказ;*
- 2. Близка акваториална зона: Черно море–Адриатическо море–Източно Средиземноморие–Червено море–Персийски залив–Каспийско море*

²³ Турция сложи край на търговските си отношения с Израел – какво следва [онлайн]. [Прегледан на 28.09.2024 г.]. Достъпен на: [Турция сложи край на търговските си отношения с Израел – какво следва – По света и у нас – БНТ Новини \(bntnews.bg\)](#)

²⁴ Турция се включва в делото за геноцид срещу Израел [онлайн]. [Прегледан на 28.09.2024 г.]. Достъпен на: [Турция се включва в делото за геноцид срещу Израел – News.bg](#)

²⁵ War of words as Erdogan says Turkey could intervene in Israel's war on Gaza [онлайн]. [Прегледан на 28.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/yc6p4pcu>

²⁶ Ердоган призовава за ислямско обединение срещу Израел [онлайн]. [Прегледан на 29.09.2024 г.]. Достъпен на: [Ердоган призовава за ислямско обединение срещу Израел – Свят – DarikNews.bg](#)

²⁷ Турция участва за първи път от 13 години в среща на Арабската лига [онлайн]. [Прегледан на 29.09.2024 г.]. Достъпен на: [Турция участва за първи път от 13 години в среща на Арабската лига – News.bg](#)

3. *Близка континентална зона: Европа–Северна Африка–Южна Азия– Централна и Източна Азия.*

*Тези зони, разположени под формата на концентрични пояси, са геополитическата основа на външната политика на Турция, насочена към ешелонирано разширяване на регионалните сфери на влияние (хинтерланд) с цел укрепване на международните позиции в глобален аспект.*²⁸

По всичко личи, че активността на Турция в региона се дължи на желанието ѝ да бъде новият геополитически и духовен център. Но това към този момент изглежда трудно постижимо. Първо от военна гледна точка Ислямска република Иран превъзхожда голяма част от мюсюлманските държави в региона и е готова на много по-ожесточена война с Израел. И предупрежденията от страна на аятолах Хаменей във връзка с убийството на лидера на шиитската организация Хизбула Хасан Насрала от израелските въоръжени сили само потвърждават иранската заплаха. От духовна гледна точка Турция има не малък конкурент в лицето на Саудитска Арабия, която с огромната тежест на своите проповедници и политическата си легитимност и аристократизъм няма намерение да отслабва влиянието си, а последните събития около Израело-палестинския конфликт го доказват. В края на септември Саудитската монархия обяви план за създаването на глобален съюз, който да работи за разрешаването на Израело-палестинския конфликт.²⁹ Концепцията замислена от Рияд по същество предвижда включване на колкото се може повече арабски и мюсюлмански страни, което се превръща в алтернатива на предложението на Ердоган за обединение от началото на септември 2024 г., като целта е да се обособят две самостоятелни държави – Палестина и Израел. Така въпреки активните опити за засилване на регионалните си позиции Турция все още изпитва някои трудности, но това в никакъв случай не отказва президента Реджеп Ердоган да продължава да опитва.

Заклучение

Основната цел на Турция, след идването на власт на президента Реджеп Ердоган, е позиционирането ѝ като регионален фактор и лидер на мюсюлманския свят, изземайки инициативата в това отношение от Саудитска Арабия и Иран. В последното разгаряне на Израело-палестинския конфликт Анкара вижда нова възможност за осъществяване на геополитическите си амбиции. Но сложната игра, която играе Турция не е по вкуса на някои мюсюлмански държави в региона, които пазят спомена от Османската империя и не разпознават Турция като изразител и лидер на мюсюлманските интереси. Нещо повече именно в земите на днешна Саудитска Арабия през XVIII век местни арабски племена, виждайки възможност за спасение и съхранение на тяхната същност утвърждават една арабоцентристка и антиосманска доктрина, която в последствие се превръща в официална държавна доктрина на самата Саудитска Арабия, а на Турция и остава възможността да търси други удобни случаи за увеличаване на своето влияние.

²⁸ Давутоглу. А (2001). Стратегическа дълбочина. София: Изток-Запад, с. 150

²⁹ Saudi Arabia forms global alliance to push for Israeli-Palestinian two-state solution [онлайн]. [Прегледан на 29.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/mr2bj2zk>

Библиография

- Баев, Й. (2006) *България и близоизточният конфликт през годините на Студената война*, мултимедийно СД-РОМ издание, ИК „96+“, София.
- Давутоглу, А. (2001). *Стратегическа дълбочина*. София: Изток-Запад.
- Евстатиев, С. (2012) *Религия и политика в арабския свят. Ислямът в обществото*. София: Изток-Запад.
- Иванов, Г. (2020) *Анализ на Шестдневната Арабо-израелска война*. Списание „Национална сигурност“, №4
- Тушар, П., Буске, К., Кабанел, П., Льофевр, М. (2005) *Век на крайности*. Париж.
- Херцел, Т. (1896) *Еврейската държава*. София: печатница „Либералний клуб“.
- Choueiri, Y. (2005). *A Companion to the History of the Middle East*. Blachwell Publishing.
- Interim report on the Israeli attack on the Humanitarian Aid Convoy to Gaza on 31 May 2010. (2010) Turkish National Commission of Inquiry. Ankara.
- Pappe, I. (2006) *A History of Modern Palestine*. Cambridge University Press.

Електронни източници

- Дурал, Д. (2024). [Турция сложи край на търговските си отношения с Израел – какво следва \[онлайн\]](#). [Прегледан на 28.09.2024 г.]. Достъпен на: Турция сложи край на търговските си отношения с Израел – какво следва – По света и у нас – БНТ Новини (bntnews.bg)
- Ердоган призовава за ислямско обединение срещу Израел [онлайн]. [Прегледан на 29.09.2024 г.]. Достъпен на: Ердоган призовава за ислямско обединение срещу Израел – Свят – DarikNews.bg
- Изявление на членовете на Европейския съвет относно положението в Близкия изток. Европейски съвет [онлайн], 26 септември 2024 г. [Прегледан на 26.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/ymbpt4ck>
- Кандемир, А. (2024). Ердоган се среща с „Хамас“ в търсене на решение за Газа, а Абас упреква ветото на САЩ [онлайн]. [Прегледан на 28.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/25b5m48a>
- Пранге, А. (2024). [Турция и ислямистите: какво свързва Ердоган и Хамас \[онлайн\]](#). [Прегледан на 28.09. 2024 г.] Достъпен на: [Турция и ислямистите: какво свързва Ердоган и Хамас – DW – 22.04.2024](#)
- Tanios, C. (2024). Saudi Arabia forms global alliance to push for Israeli-Palestinian two-state solution [онлайн]. [Прегледан на 29.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/mr2bj2zk>
- Турция участва за първи път от 13 години в среща на Арабската лига [онлайн]. [Прегледан на 29.09.2024 г.]. Достъпен на: [Турция участва за първи път от 13 години в среща на Арабската лига – News.bg](#)
- Турция се включва в делото за геноцид срещу Израел [онлайн]. [Прегледан на 28.09.2024 г.]. Достъпен на: [Турция се включва в делото за геноцид срещу Израел – News.bg](#)
- Turkey expels Israeli ambassador [онлайн]. [Прегледан на 27.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/yrf83b3d>
- War of words as Erdogan says Turkey could intervene in Israel's war on Gaza [онлайн]. [Прегледан на 28.09.2024 г.]. Достъпен на: <https://tinyurl.com/yc6p4pcu>

TURKEY'S BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF THE RECENT ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT

Nikolay Gerginov³⁰

Abstract: The article examines the emergence of one of the longest-lasting armed conflicts and its use as a means of increasing political influence. In recent months, the Israeli-Palestinian conflict has become a catalyst for Turkish policy in the Middle East region and is being actively used to advance Turkey's stra-

tegic goals. The specific actions by which Ankara is trying to achieve its intentions have not been well received by certain Muslim countries, making Turkey's geopolitical rise difficult to achieve.

Keywords: Geopolitics, Israel, Israeli-Palestinian conflict, Middle East, Turkey.

³⁰ PhD student at the Academy of the Ministry of Internal Affairs, e-mail: nkgerginov@gmail.com